

Vlaams
Parlement

ingediend op **1985** (2018-2019) – Nr. 1
25 mei 2019 (2018-2019)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Cathy Coudyser

over de evaluatie van de tussentijdse visitaties
in het sociaal-cultureel werk

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde, Herman Wynants;

Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Paul Cordy, Kathleen Krekels, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Elke Wouters, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Maurice Helsen, Tinne Rombouts, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

INHOUD

1. Toelichting	4
1.1. De Federatie.....	4
1.2. Departement Cultuur, Jeugd en Media	8
1.3. Minister Sven Gatz	14
2. Bespreking.....	14
2.1. Commissievoorzitter	14
2.2. Marius Meremans	144
2.3. Orry Van de Wauwer	15
2.4. Bart Caron	16
2.5. Antwoordenronde.....	17
Gebruikte afkortingen	222
Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

Op donderdag 14 maart 2019 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een gedachtewisseling over de evaluatie van de tussentijdse visitaties in het sociaal-cultureel werk.

De presentaties van De Federatie en het Departement CJM zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting

1.1. De Federatie

Liesbeth De Winter, directeur Communicatie en Extern Beleid, De Federatie: Ik kom eerst even terug op de reden voor en de ontstaansgeschiedenis van de tussentijdse evaluaties. Het is zeker geen nieuw concept voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk, want al voor de derde keer vinden er visitaties plaats, en eigenlijk steeds tot tevredenheid van de sector. We waren bijvoorbeeld ook vragende partij om het concept in het decreet over het sociaal-cultureel werk in te schrijven.

Een visitatie is een tussentijds bezoek op initiatief van de administratie, met externe deskundigen. Het systeem is bedoeld om de beoordelaars kennis te laten maken met de echte werking van organisaties in plaats van dat ze alleen papieren dossiers lezen.

Een visitatie hoort een moment van evaluatie en zelfevaluatie te zijn voor de betrokken organisatie, met het oog op haar verdere groei en professionalisering. Het is ook een instrument om een goede werking binnen het sociaal-cultureel volwassenenwerk veilig te stellen. Als een organisatie een goede werking kan aantonen, moet ze de garantie hebben dat ze naar een volgende beleidsperiode kan doorgroeien. Organisaties waarvoor daarentegen geen draagvlak bestaat of die bijvoorbeeld door een terugvallend ledenaantal geen toekomst meer hebben, moeten uit het decreet geleid worden.

In de praktijk is een visitatie een heel bepalend moment voor een organisatie. De impact en het belang van het verslag vallen niet te onderschatten. Organisaties leven ernaartoe en bereiden zich er enorm op voor. De effecten van – zelfs een voorlopig – verslag zijn heel groot. Het bestuur en de betrokkenen krijgen de verslagen te zien en hechten er een groot belang aan.

De Federatie beleefde het proces van de visitaties het afgelopen jaar heel intens, samen met de organisaties. We hebben 66 proefvisitaties gedaan in het sociaal-culturele volwassenenwerk. Vóór de eigenlijke visitaties hebben we dus zelf organisaties bezocht. Daarop konden die organisaties zich dan voorbereiden en zo konden ze de werkwijze van een visitatie leren kennen. We namen ook altijd collega's van andere organisaties mee, opdat de organisaties van elkaar zouden leren. Het resultaat was een erg geslaagd proces, met als effecten een wisselwerking tussen organisaties onderling en heel wat samenwerkingsverbanden.

Aan 106 organisaties hebben we individueel advies op maat gegeven. We hebben elke maand overlegd met organisaties, en consultaties gehouden binnen werkgroepen. Daarnaast hebben we extra ondersteuningsmogelijkheden geboden via Sqitch en hebben we handige tools gecreëerd om organisaties te begeleiden tijdens de procedure om hen over de wetgeving te informeren.

Ten slotte hebben we tijdens het hele proces alles heel nauwkeurig en gedetailleerd geanalyseerd. Van 99 procent van de organisaties kregen we inzicht in de voorlopige verslagen en de replieken. Alle organisaties bezorgden ons het definitieve oordeel van de visitatie. Op de bevraging die we lanceerden na de laatste repliek, kregen we respons van 95,5 procent van de organisaties. Na de verwerking van de resultaten

hebben we die afgetoetst bij de organisaties en hen onze bevindingen voorgelegd. We kunnen hier dus in naam van de organisaties en de hele sector spreken.

Dirk Verbist, directeur Federatie- en Intern Beleid, De Federatie: We beseffen heel goed hoe intensief dit traject is geweest voor de administratie, de visitatoren en de organisaties zelf. Het is absoluut niet eenvoudig om de visitaties te doorstaan.

Laten we eerst naar de conclusies kijken, die we op de grafiek hebben ingedeeld op basis van het type organisatie, dus in verenigingen, instellingen en bewegingen. Er blijken nogal wat verschillen tussen die types te bestaan. Verenigingen en instellingen hebben in respectievelijk 19,2 en 12,5 procent van de gevallen een positief definitief verslag gekregen zonder aanbevelingen. Voor bewegingen bedroeg dat aandeel 42,9 procent.

Ook tussen voorlopige en definitieve verslagen doen zich nog grote verschillen voor. Er is dus nogal wat geremedieerd naar aanleiding van opmerkingen en replieken van organisaties.

In 2015, het laatste jaar van de vorige visitaties, hebben van de verenigingen vijf organisaties finaal een negatieve evaluatie gekregen. Nu waren het er veertien. Van de instellingen waren het er in 2015 twee en vandaag vijf. Bij de bewegingen twee in 2015 en vandaag drie. Het verschil is dus duidelijk, zeker bij de verenigingen.

Liesbeth De Winter: Bepaalde constateringën maken dat we een bijstelling vragen. Sector, administratie, kabinet en parlement moeten zich voldoende bewust zijn van de maatschappelijke impact van visitaties en beoordelingen. Die veranderen ook echt iets in de realiteit, voor individuele organisaties, maar ook voor het hele veld van het sociaal-cultureel werk.

Niet alles is verlopen zoals beoogd. Op korte en langere termijn dreigen effecten die niemand wenst. Daarom moeten we een aantal specifieke dingen aanpassen en verbeteren, om het proces in de toekomst goed te laten verlopen.

We hebben de problemen uitgepuurd tot drie aspecten:

- balanceren tussen rechtszekerheid en gelijke behandeling;
- de grenslijn tussen het beoogde effect en de finale beoordeling, en de consequenties die daarbij uit het oog werden verloren;
- de vervlakking van het sociaal-culturele veld en het daardoor dreigende verlies van een verenigingsmodel.

Dirk Verbist: We zien opvallende verschillen tussen visitatiecommissies en evaluaties. Organisaties werden gevisiteerd door twaalf visitatiecommissies, afhankelijk van hun subsidiegrootte. De verschillen komen zowel naar boven in de analyse van de verslagen als in onze bevraging van de organisaties over hun perceptie van de expertise van de visitatoren.

In het algemeen werd de voorbereiding overal erg geapprecieerd. Maar er zijn heel grote verschillen tussen de appreciaties van inhoudelijke en zakelijke expertise. Grote verschillen waren er ook in het aanvoelen van verschillende organisaties van het ingrijpen in hun eigen keuzes, dus in het zogenaamde civiele perspectief uit het decreet.

Van sommige visitatiegroepen hebben alle betreffende organisaties – ongeacht of ze positieve of negatieve aanbevelingen hebben meegekregen – aangegeven dat ze zich goed aan de regels van het spel hebben gehouden. Van andere commissies gaven heel wat organisaties aan dat ze zich te sterk op het domein van hun eigen keuzevrijheid hebben begeven.

Visitaties gebeurden volgens de oude beoordelingselementen van het decreet van 2003. Het was een expliciete keuze om zo een feilloze overgang van het oude naar het nieuwe decreet mogelijk te maken. Maar uit bepaalde visitatieverslagen leiden we af dat – zoals organisaties ook regelmatig hebben aangegeven – de visitatiecommissie en de organisatie bepaalde beoordelingselementen fundamenteel anders hebben geïnterpreteerd, zeker als die organisatie daarover vroeger nooit opmerkingen had gekregen.

Ongeveer de helft van de organisaties heeft aangegeven dat ze in het achterafverslag sterke opmerkingen tegenkwamen die ze niet uit het visitatiegesprek zelf hadden kunnen afleiden.

Liesbeth De Winter: Ik ga nu in op de grenslijn tussen het beoogde effect en de finale consequenties, die toch wel uit het oog werden verloren. Elke organisatie kon aanbevelingen krijgen, die dan een dwingend karakter hebben, maar ze konden ook verbeteringsuggesties krijgen of gewoon opmerkingen in de tekst. We merken dat er vaak gekozen werd voor aanbevelingen vanwege dat dwingende karakter. Een optelsom van die aanbevelingen leidt eigenlijk tot een negatieve beoordeling. Uit de verslagen blijkt geen intentie om elke organisatie die een reeks aanbevelingen kreeg, in een uitstroombesluit te laten terechtkomen, maar dat is nu wel degelijk het geval.

Heel wat organisaties met een negatieve beoordeling moeten al hun personeel vooropzeg geven in het kader van een goed bestuur. Ze komen terecht in een heel kort remediëringstraject. We vrezen dat die organisaties in een negatieve spiraal zullen belanden, hoewel die commissie geen intentie had om de organisatie een slechte werking toe te dichten die moet worden stopgezet. De visitatiecommissies zijn er niet in geslaagd om dat onderscheid te maken, met als effect een ongewenst negatief eindoordeel voor heel wat organisaties.

Het effect van onaangepaste criteria merken we vooral bij de vormingsinstellingen en bij de visievragen. Vormingsinstellingen werden geconfronteerd met beoordelingselementen uit het vorige decreet, die op een andere procedure waren geënt. Dat zorgde er bijvoorbeeld voor dat een vormingsinstelling niet op haar educatieve functie werd beoordeeld, maar wel op andere criteria, zoals culturele en gemeenschapsvorming. Zo kregen instellingen het gevoel dat ze niet echt op hun werking en sterkte werden beoordeeld.

De optelsom van visie- en kwaliteitsvragen bij elk beoordelingselement heeft aanleiding gegeven tot een overload aan planvragen. Ook in de verslagen merken we dat er heel vaak gevraagd wordt om een visie te ontwikkelen en een plan te schrijven. Soms is immers een enigszins verkeerde visie op ikz gehanteerd, waarbij echt per beoordelingselement bekeken werd of er een visie aanwezig was en of er een plan vereist was. Daarbij werd dan dikwijls de vraag gesteld naar bijkomende plannen. Een goede ikz-visie vertrekt eigenlijk vanuit het geheel van de organisatie. Hoe vat de organisatie dat aspect precies op? Hoe groot is de organisatie? Hoe kunnen we op een geschikte manier instrumenten bedenken en ontwikkelen die de organisatie naar verbetering leiden? De uiteindelijke bedoeling van ikz is continue zelfverbetering. Dat is iets anders dan zoveel mogelijk instrumenten ontwikkelen. Nu merken we vooral heel veel vragen om instrumenten te ontwikkelen in ikz-verband.

Ik kom tot het belang van repliekmogelijkheden. In de voorlopige verslagen stonden heel wat misverstanden en feitelijke fouten, die tot onze tevredenheid vaak zijn rechtgezet in de uiteindelijke verslagen. Het onderstreept het grote belang van repliekmogelijkheden, zeker voor organisaties die in het negatieve traject terechtkomen. Het is onaanvaardbaar dat ze vanaf het tweede bezoek geen enkele kans

meer zouden krijgen om fouten uit de verslagen van dat bezoek recht te zetten voordat die naar de minister en de regering vertrekken.

Dan is er de vervlakking van het sociaal-culturele veld en het dreigende verlies van het verenigingsmodel. We gaan ervan uit dat het nooit een intentie was om dit in het decreet in te schrijven. We merken echter dat de gelijkschakeling van al die beoordelingselementen soms kan leiden tot gelijke ideaaltypische beelden op dat sociaal-cultureel werk. Door iedereen precies hetzelfde te vragen, ontstaan ook gelijke verwachtingen bij elke organisatie.

Nochtans zijn de onderlinge verschillen binnen het sociaal-cultureel werk aanzienlijk. De werkingen van vormingsinstellingen, bewegingen en verenigingen zijn eigenlijk niet vergelijkbaar. Sommige werken top-down, andere bottom-up. Denk maar aan het verenigingsmodel, dat moet vertrekken van lokale afdelingen. Verscheidene verslagen geven echter blijk van te weinig kennis en expertise van het delicate en trage proces dat het vormgeven en sturen van een vereniging uiteindelijk is.

We merken dat onder andere aan de ontrading van organisaties om in te zetten op intensieve participatieprocessen, die echt wel traag zijn, tijd vragen en niet van de ene dag op de andere tot resultaten leiden. Vaak zijn er ook onrealistische en ongewenste verwachtingen in de relatie tot lokale afdelingen. Een voorbeeld is dat men van lokale afdelingen verwacht dat ze perfect de visie van de organisatie op de vier functies zouden kennen. Ik hoop dat de lokale OKRA-afdeling niet met zoiets bezig is, maar met andere dingen.

Een ander voorbeeld is de spanning tussen superdiversiteit en vrijheid van verenigen. We moeten daar voorzichtig mee omgaan. Superdiversiteit is belangrijk, maar er is ook zoiets als vrijheid van vereniging. Verenigingen moeten in hun eigen context en met hun eigen leden kunnen samenkomen, en van daaruit verbinding zoeken met de rest van de wereld. Het kan ook geen vraag zijn dat elke afdeling een perfecte afspiegeling is van de maatschappij. Dat staat nergens in het decreet. We vrezen dat het verenigingsmodel daar ook door beïnvloed wordt.

Dirk Verbist: We willen het kind niet met het badwater weggooien. We geloven heel sterk in het model van visitaties en beoordelingen dat is ingeschreven, en ook in de voorbereidende fase in het protocol dat de adviescommissie heeft opgesteld en waarover we hebben samengezeten. Maar er zijn toch een aantal bijstellingen nodig.

Ten eerste betreft het de absolute noodzaak aan een repliekmogelijkheid bij het verslag voor het twintigtal organisaties dat vandaag in een remediëringstraject is aanbeland. Misschien is er zelfs een kans om daarin nog in deze legislatuur te voorzien. Vandaag staat in het decreet dat organisaties opnieuw bezocht worden door bij voorkeur dezelfde visitatiecommissie, en dat dat verslag naar de minister en de Vlaamse Regering gaat. De regering zal dan bepalen of die organisatie nog verder beoordeeld en gesubsidieerd kan worden of niet. Op basis van de ervaringen uit de huidige visitaties moeten organisaties absoluut de kans krijgen om, hoe kort ook, nog een repliek in te dienen om fouten of misverstanden te herstellen. We zien organisaties niet graag naar de Raad van State stappen.

Ten tweede stellen we voor om het elementaire karakter van de beoordelingselementen voor gevisiteerde organisaties te laten vallen. Volgens het decreet wordt in 2020, bij de beoordelingen van de subsidieaanvragen van alle organisaties, rekening gehouden met de visitaties. Men bekijkt daarbij twaalf beoordelingselementen, maar volgens het decreet kunnen vier beoordelingselementen elementair zijn voor het functioneren van een sociaal-culturele organisatie:

- over de vier functies beschikken;
- een voldoende landelijke Vlaamse werking hebben;

- in de vrije tijd werken;
- een voldoende duidelijk zakelijk beleid voeren.

Dat staat zo in het decreet als inrijpoort voor nieuwe organisaties die een aanvraag zouden indienen. We leiden uit de huidige visitaties echter de hoge nood af om daarin voldoende rechtszekerheid te creëren. Zoals het decreet eigenlijk ook voor de periode tot 2026 bepaalt, zouden organisaties die een goede visitatie gehad hebben, niet meer extra beoordeeld hoeven te worden op die elementaire beoordelingselementen. Want op één elementair beoordelingselement een tekort scoren, betekent een negatief advies aan de minister voor verdere subsidiëring.

We willen met de adviescommissie en de administratie frequent samenzitten met het oog op goede en heldere afspraken over de beoordeling van de subsidieaanvragen in 2020, in een beoordelingskader. Het oogpunt moet een gezamenlijke lezing zijn van bepaalde beoordelingselementen, net als van de ruimte die organisaties krijgen om daarbinnen keuzes te maken. Daarbij moet er voldoende aandacht zijn voor specifieke expertise en voor de nodige variatie in de samenstelling van de visitatiecommissies voor het bezoek ter plaatse bij de remediëring.

We willen hoe dan ook het nodige overleg met de adviescommissie over de evaluatie van het visitatieproces – de volgende is in 2023 – en met de administratie, waarmee we nu al overleg hebben over het beoordelingskader.

Het is belangrijk dat een vaste pool van medewerkers in de administratie het domein sociaal-cultureel werk opvolgt, om duurzame kennis op te bouwen over die sector en zijn organisaties, wat noodzakelijk is om visitatoren en beoordelaars goed te kunnen coachen.

Tot slot hebben we het gevoel dat er collectief een ontzettend grote druk op de toepassing van het decreet is gezet. Organisaties voeden elkaar soms in bepaalde interpretaties van beoordelingselementen en bepaalde informatie en vormingen, waardoor het beeld ontstaat dat een bepaald soort excellentie het doel moet zijn. We moeten alle betrokken partners collectief duidelijk maken dat het hier weliswaar een ontzettend belangrijke zaak betreft, maar anderzijds ook weer niet meer dan visitaties en beoordelingen van organisaties in hun reële werking van vandaag.

1.2. Departement Cultuur, Jeugd en Media

Barbara Beusaert, adjunct van de directeur, Departement Cultuur, Jeugd en Media: Op 7 juli 2017 gaf de Vlaamse Regering haar definitieve goedkeuring aan het nieuwe ontwerp van decreet houdende de subsidiëring en erkenning van het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Op 27 oktober 2017 werd het uitvoeringsbesluit definitief goedgekeurd. Amper vijf maanden later gingen de visitaties van het sociaal-cultureel volwassenenwerk van start. Tussen april en december 2018 werden 111 organisaties gevisiteerd. De laatste definitieve visitatieverslagen zijn intussen vertrokken.

De visitaties waren een grote uitdaging. De implementatie van het nieuwe decreet maakte het nodig om heel wat nieuwe processen te ontwikkelen. Bovendien moesten we nieuwe collega's aantrekken om de uitvoering van het nieuwe decreet mogelijk te maken.

De Adviescommissie Sociaal-cultureel Volwassenenwerk heeft een heel belangrijke rol gespeeld bij het verder uitdenken van het evaluatie- en beoordelingsproces op basis van het nieuwe decreet. Ze ontwikkelde een protocol met een afsprakenkader voor alle betrokken actoren. Het afsprakenkader was een verdere uitdieping van het evaluatie- en beoordelingskader. Dit garandeerde de kwaliteit van het evaluatie- en beoordelingsproces.

De volgende opdracht van de adviescommissie is om het proces van de inhoudelijke en zakelijke beoordeling van de commissies verder te evalueren. Ter voorbereiding maakt onze administratie een uitgebreid analyserapport over de visitaties. Ze analyseert daarin de inhoudelijke visitatieverslagen kwantitatief en kwalitatief en neemt ook de evaluatieprocedure op zich onder de loep.

We brengen nu een voorlopige analyse van enkele elementen uit de huidige evaluatie. We baseren ons vooral op objectieve gegevens: het decreet en zijn memorie van toelichting, met daarnaast het protocol en zeker ook de bevraging. Die bevraging, die de adviescommissie heeft opgesteld, is uitgevoerd bij de gevisiteerde organisaties zelf, en bij de externe deskundigen en de voorzitters van de visitatiecommissies.

Ik begin met de visitaties van 2018. Een visitatie is een evaluatie van de kwaliteit van de werking. Die gebeurt door een visitatiecommissie aan de hand van een bezoek ter plaatse. Ze gebeurt op basis van een vooraf ingediend document ter verantwoording van een subsidie, zoals het beleidsplan, de voortgangsrapportage enzovoort. De organisaties moeten dat document kwaliteitsvol vormgeven opdat de externe deskundigen op basis daarvan een goed beeld krijgen van hun werking. Daarnaast vormen uiteraard ook de verschillende beoordelingselementen die zijn vastgelegd in het decreet zelf, de basis voor de visitatie.

De visitatie leidt tot een evaluatie: een positieve evaluatie, al dan niet met aanbevelingen, of een negatieve evaluatie met aanbevelingen. Het resultaat van de evaluatie bepaalt samen met het resultaat van de beoordeling van een subsidieaanvraag in welke mate de subsidie-enveloppe van de organisaties voor de volgende beleidsperiode kan stijgen, gelijk blijven of dalen.

De visitatie is in de eerste plaats belangrijk voor de organisaties zelf: zij kunnen hun werking toekomstgericht en dynamisch vormgeven. Daarom was het een bewuste keuze van de adviescommissie om de kwaliteitscultuur en de waarderende benadering in het protocol in te schrijven.

Ten tweede moeten de visitaties, maar ook de beoordeling van de subsidieaanvragen, maken dat we een kwaliteitsvolle sociaal-culturele sector subsidiëren. Daarom werd in het protocol ook ingeschreven dat we op basis van de visitaties en de beoordeling een onderscheid maken tussen organisaties die kwalitatief werken, en organisaties die niet aan die standaard voldoen.

Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de visitaties in 2018? In de eerste plaats zijn de beoordelingselementen van het oude decreet gebruikt. Dat is logisch daar de organisaties hun beleidsplan voor 2016-2020 op basis daarvan hebben opgesteld.

Anderzijds zijn de visitaties wel al georganiseerd op basis van het nieuwe decreet. Een aantal elementen van het nieuwe decreet hebben tot meer diepgaande, kwalitatieve en ook meer gelijkaardige evaluaties geleid. Daarvoor heeft ten eerste de uitwerking van de beoordelingselementen en de criteria gezorgd. De sector was eerst vragende partij om meer kapstokken in het decreet zelf in te bouwen, zodat duidelijk werd waarop de organisaties worden geëvalueerd en beoordeeld. Volgens de sector waren er ook meer kapstokken nodig om de subjectiviteit van de beoordelaars tot een minimum te herleiden.

De praktijk geeft de sector daarin gelijk. De criteria hebben er inderdaad voor gezorgd dat de commissies tijdens het evaluatieproces niet alleen inzoomden op de praktijken, maar ook naar de visie en de strategie daarachter keken. Bij de vorige visitaties kwam soms ofwel het ene, ofwel het andere aan bod. In die zin werd er hier op een veel systematischere en gelijkvormigere manier geëvalueerd, omdat bij alle organisaties ook dezelfde elementen aan bod kwamen bij de evaluatie.

Ten tweede heeft ook het evaluatiesysteem op zich bijgedragen tot meer kwalitatieve, diepgaande, en meer gelijkaardige evaluaties. Het systeem bepaalt hoe een bepaalde score bij een beoordelingselement tot stand komt: het voldoet, het voldoet ten dele, of het is onvoldoende. Ook dit passen we bij alle organisaties op dezelfde manier toe, en heeft tot meer gelijkaardige evaluaties geleid.

Ten derde bood ook de peerreview een grote meerwaarde bij de visitaties. De commissieleden hadden na vijf visitaties een veel beter beeld van waar de lat ligt en van de mate waarin een beoordelingselement effectief voldoet, ten dele voldoet of onvoldoende is. Uit die peerreview bleek bovendien dat de visitatoren die niet aanwezig waren bij het bezoek ter plaatse, met een kritische blik keken naar het oordeel en de motivering van diegenen die het bezoek ter plaatse hebben uitgevoerd.

Ik vermeldde al dat er drie soorten evaluaties mogelijk zijn.

Ten eerste zijn er organisaties die een positieve evaluatie zonder aanbeveling hebben gekregen. Dat zijn organisaties die een zeer kwaliteitsvolle werking ontplooiën, en waarvan de commissie oordeelt dat geen enkel element van die werking kwalitatief hoeft te worden bijgestuurd. In de praktijk halen die organisaties een 10 op 10. Het gaat concreet om 28 van de 111 organisaties, of 25 procent.

Ten tweede zijn er organisaties die een positieve evaluatie met een of meerdere aanbevelingen hebben gekregen. Dat zijn aanbevelingen die op korte termijn kunnen worden aangepakt om de werking kwalitatief te verbeteren. Die organisaties moeten via een plan van aanpak, dat ze samen met het beleidsplan indienen, aantonen op welke manier ze met die aanbevelingen zijn omgegaan, en hoe ze dat in de toekomst verder zullen doen. 61 van de 111 organisaties kregen een positieve evaluatie met aanbevelingen.

Hier is zeker de nuance van belang dat organisaties met één of twee onvoldoendes nog altijd bij de besten van de klas horen. Zo kregen 38 van de 61 organisaties slechts één of twee onvoldoendes. Twaalf organisaties kregen er drie. In totaal kreeg dus 70 procent van de organisaties maximaal drie onvoldoendes, die ze in de huidige beleidsperiode nog zouden moeten kunnen bijsturen. Daarnaast kregen vijf organisaties vier onvoldoendes, en kregen vijf organisaties er meer dan vier.

Ten derde hebben een aantal organisaties een negatieve evaluatie met aanbevelingen gekregen. Deze organisaties zullen meer tijd nodig hebben om hun aanbevelingen uit te voeren, vanwege de aard of het aantal ervan. Ze moeten via een limiteringsrapport aantonen met welke acties en processen ze de aanbevelingen zullen uitvoeren en wat ze in de toekomst nog zullen ondernemen. Na de indiening van het limiteringsrapport volgt dan een tweede bezoek ter plaatse van de visitatiecommissie, om de kwaliteit van de huidige en toekomstige processen en acties te evalueren. Tot slot volgt een positief of negatief advies aan de Vlaamse Regering.

Concreet kregen 22 van de 111 organisaties een negatieve evaluatie met aanbevelingen. Dat betekent in geen geval dat de subsidiëring van deze 22 organisaties op 1 januari 2021 zonder meer wordt stopgezet. Het is daarentegen wel een grondige waarschuwing om hun werking op verschillende vlakken kwalitatief bij te sturen. Indien deze organisaties de nodige acties ondernemen, en processen opzetten om hun werking bij te sturen, zullen ze in het decreet kunnen blijven. Indien dat niet gebeurt, is er in een uitstrooimogelijkheid voorzien. Dat was ook een bewuste keuze bij de lancering van het decreet.

Allan Muller, expert Sociaal-culturele organisaties, Departement Cultuur, Jeugd en Media: Ik zal de visitatiecommissies zelf en hun expertise nog toelichten.

De 111 landelijke organisaties zijn op basis van de grootte van het subsidiebedrag in twaalf clusters ingedeeld. Voor elk cluster was er een visitatiecommissie. Die bestond uit vier externe deskundigen en een voorzitter, een deskundige van de administratie. Elke visitatieploeg bestond uit twee externe deskundigen en de voorzitter.

De lijst met deskundigen is door middel van een open oproep samengesteld in een samenwerking tussen de administratie, De Federatie en SoCiuS. Iedereen komt in aanmerking om daarin te zetelen. Bij de samenstelling zijn de kandidaten uitvoerig gescreend:

- eerst op basis van de onverenigbaarheden in het uitvoeringsbesluit;
- vervolgens op hun cv's en motiveringen in functie van hun expertise.

Dit heeft geresulteerd in een pool van 110 externe deskundigen, waarvan er 51 al aan de voorbije visitatieronde hadden deelgenomen.

De pool van externe deskundigen bestaat uit mensen uit verschillende contexten en met een expertise ten aanzien van organisaties die met maatschappelijke uitdagingen bezig zijn. Zo zijn 21 van de 51 externe deskundigen afkomstig uit het bredere werkveld van het sociaal werk, waaronder het sociaal-cultureel werk, het jeugdwerk, de samenlevingsopbouw en de welzijnssector. Elf externe deskundigen zijn expert in organisatieontwikkeling of hebben een zakelijke achtergrond. Acht komen er uit het academische werkveld. De rest heeft een functie bij de overheid of komt uit diverse hoeken van het middenveld, waaronder basiseducatie en inburgering. Het was een streefdoel om in elke commissie minimaal een externe deskundige uit het sociaal-cultureel volwassenenwerk te laten zetelen.

De adviescommissie heeft een bevraging van de gevisiteerde organisaties georganiseerd. Die bevraging is nog niet afgerond, maar negen van de twaalf clusters hebben de vragen al ingevuld. Volgens de resultaten is 2,2 procent het niet eens met de stelling dat hun commissie voldoende zakelijke expertise had en is 10,9 procent het niet eens met de stelling dat hun commissie voldoende inhoudelijke expertise had. Ruim 78 procent is het ermee eens dat hun commissie zich voldoende had voorbereid. Als we naar de spreiding van de appreciatie van de inhoudelijke kennis kijken, zien we over de respectieve clusters heen een complex en gevarieerd beeld, dat we nog moeten analyseren. Op het eerste gezicht stellen we echter geen problemen vast.

Ik wil nog een kanttekening maken. Hier worden opinies en sentimenten gemeten. Als we de opinies van kleine groepen onderzoeken, is de validiteit van een dergelijke oefening laag. Het is dan ook belangrijk ook naar de feitelijke gegevens te kijken.

Als we kijken naar de beoordelingen zelf en naar de beoordelingen van de individuele beoordelingselementen op een geaggregeerd niveau over alle clusters heen, zien we dat de variatie in beoordeling vrij gering is. De gemiddelde hoeveelheid onvoldoendes per cluster, bijvoorbeeld, bedraagt 18,9 procent. De waarden schommelen slechts in geringe mate rond dat gemiddelde, wat wijst op een zekere continuïteit in de evaluatiewijze.

Als we naar het proces kijken, blijkt dat de visiterende commissieleden zich in alle gevallen grondig hebben voorbereid. Ze hebben de beleidsdocumenten van de organisatie doorgenomen, wat soms neerkomt op honderden pagina's tekst. Het is uiteraard onvermijdelijk dat visitatoren op basis hiervan een zeker beeld van een organisatie hebben. Dat onderstreept het belang van een goede rapportage.

Daarnaast houdt het werken met externe beoordelaars even onvermijdelijk in dat de eigenheid en de bagage van elke individuele beoordelaar een rol speelt in de

beoordeling. In het proces zijn verschillende mechanismen ingebouwd om hiermee om te gaan.

Ten eerste hebben de externe deskundigen verschillende vormingen gekregen, waaronder toelichtingen over het beoordelingskader en een vorming in waarderend onderzoeken.

Ten tweede zijn de commissievoorzitters intensief klaargestoomd voor hun rol. Ze hebben intensieve vormingen gekregen, waaronder een vorming in waarderend onderzoeken en verschillende verdiepende vormingen met betrekking tot de inhoudelijke aspecten van het decreet. Ze hebben eveneens specifieke vormingen gekregen met betrekking tot hun rol als voorzitter.

Ten derde is de peerreview een mechanisme om de subjectiviteit van de evaluaties tot een minimum te herleiden. Dat is een intersubjectief proces waarbij de ontwerp-verslagen door een voltallige commissie in de diepte zijn besproken. Er is steeds gezocht naar een consensus over de evaluaties.

Ten vierde is de kwaliteitscultuur toegepast als een richtinggevend kader voor de evaluaties van de individuele beoordelingselementen en voor de eindevaluaties. De kwaliteitscultuur maakt geen deel uit van het decreetgevende kader, maar is door de adviescommissie vastgelegd als een richtinggevend kader voor de evaluatie van de individuele beoordelingselementen en van de eindevaluatie.

De kwaliteitscultuur is geen nieuw concept. Het wordt gebruikt bij audits van organisaties in verschillende sectoren. Het verwijst naar een levensstijl in een organisatie die het belang van kwaliteit en de bewaking daarvan erkent, en naar een permanente verbetering ervan in haar werking streeft. In het evaluatie- en visitatieprotocol heeft de adviescommissie ter inspiratie vijf dimensies van de kwaliteitscultuur gedefinieerd:

- missie- en visiegedrevenheid;
- zakelijke duurzaamheid;
- participatieve verbinding;
- innovativiteit;
- kritische reflectie.

Dat de cultuur van een organisatie op de permanente verbetering van de werking focust, impliceert dat ze in staat is de eigen werking kritisch te beoordelen, pijnpunten te zien en te erkennen en hierover te reflecteren. Transparantie ten aanzien van de subsidiërende overheid en de samenleving moet de norm zijn. Er is bij de visitaties altijd naar gestreefd om een kritische reflectieve houding te belonen. De visitatieverslagen tonen aan dat organisaties die hun pijnpunten erkenden en ermee aan de slag gingen, betere evaluaties kregen dan organisaties die niet in staat waren om gelijksoortige pijnpunten te herkennen.

De verslagen zijn gestructureerd aan de hand van de decretale beoordelingselementen voor de werksoort in kwestie. Per beoordelingselement wordt er een evaluatie geformuleerd en is er een argumentatie, die de legitimering is van de evaluatie.

De opmaak van het verslag was de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verslaggever, de commissievoorzitter en de voltallige commissie. De verslaggevers waren collega-commissievoorzitters van andere clusters of collega's uit andere teams binnen het departement die dezelfde opleiding kregen op het vlak van waarderend auditen en de inhoudelijke aspecten van het decreet.

Kijken we naar de voorlopige resultaten van de bevraging van de adviescommissie over de verslagen, dan zien we dat de organisaties over het algemeen tevreden zijn over de motiveringen van het eindresultaat per beoordelingselement en het

besluit. De respondenten lijken over het algemeen ook tevreden over de duidelijkheid van het voorlopige visitatieverslag.

Minder tevreden blijken ze over de mate waarin het verslag in één lijn ligt met het visitatiebezoek. Het is echter niet de bedoeling dat het visitatieverslag een weergave is van het gesprek ter plaatse. De finaliteit van het verslag is een evaluatie van de werking van een organisatie en de bijbehorende argumentatie. De evaluatie gebeurt aan de hand van de analyse van de beleidsdocumenten en van een gesprek ter plaatse. Die twee zijn dus complementair. Het verslag, de evaluaties en de argumentaties bij de beoordelingselementen zijn de synthese hiervan.

91 procent van de organisaties stuurde een repliek na ontvangst van het voorlopige verslag. Bij 9 procent van de organisaties heeft de repliek geleid tot een herziening van een negatieve evaluatie naar een positieve evaluatie met aanbevelingen. In die gevallen blijven de aanbevelingen over het algemeen gelden, maar is de commissie naar aanleiding van de repliek tot het inzicht gekomen dat het niet nodig is om de organisatie in een remediëringstraject te plaatsen. Bij 4,5 procent van de organisaties heeft de repliek geleid tot de herziening van een positieve evaluatie met aanbevelingen naar een positieve evaluatie zonder aanbevelingen.

De ervaring leert ons dat het repliekrecht een belangrijk instrument is voor de validatie van de bevindingen van de visitatiecommissies. Het is ook een belangrijk kwaliteitsinstrument.

De visitatiecommissies hebben respect getoond voor het civiele perspectief, voor de keuzevrijheid van de organisaties. De verslagen zijn hiervan het bewijs. Organisaties bepalen zelf hun missie en visie. Daarover zijn geen opmerkingen geformuleerd. Waar wel naar werd gekeken vanuit het onderliggend beoordelingskader en vanuit een waarderende onderzoekhouding, is de visie van de organisatie met betrekking tot bepaalde deelaspecten van de werking. Als een organisatie bijvoorbeeld een werking ontplooit voor een bepaalde demografische doelgroep, dan is dat volledig legitiem vanuit haar keuzevrijheid. Maar dit weerhoudt de commissie er niet van om de organisatie een vraag te stellen over haar visie, over hoe haar werking zich tot de bredere samenleving verhoudt. Is de organisatie zich wel bewust van haar rol? De commissies vinden dat organisaties zich daarin kunnen verbeteren naarmate ze zich er meer bewust van zijn.

Uit onze analyse van de aanbevelingen blijkt dat er bij de visitaties inderdaad relatief veel aandacht is besteed aan visie. 3,5 procent van de beoordelingselementen met een onvoldoende bevatten opmerkingen over visie, dus relatief veel. Maar uit een nadere analyse blijkt dat in 84 procent van deze opmerkingen de visie rechtstreeks in verband wordt gebracht met de feitelijke werking van de organisatie. Er is dus geen 'trade-off' tussen een focus op visie en een focus op de feitelijke werking. We vragen organisaties niet om ellenlange visiedocumenten of plannen te schrijven. Het gaat er veeleer om dat ze zich bewust horen te zijn van hun visie.

De commissies zijn vanuit een waarderende onderzoekhouding gaan kijken naar oorzaken. Vaak bleek een gebrek aan visie de oorzaak van het probleem. De commissies hebben met andere woorden geprobeerd de oorzaken van problemen te identificeren. We zijn van mening dat die werkwijze, een meer diepgravend onderzoek, heeft geleid tot een betere manier van evalueren.

Ik concludeer. Door de implementatie van het decreet op korte termijn waren de visitaties een uitdagende operatie, niet alleen voor de administratie, maar ook voor de sector en de externe deskundigen. We houden er dan ook aan om het engagement van de deskundigen en de inspanningen en openheid van de organisaties uitdrukkelijk te waarderen.

Ondanks deze uitdagende context hebben we de indruk dat de visitaties door deze gezamenlijke inspanning professioneel zijn verlopen en hebben geleid tot kwaliteitsvolle en correcte evaluaties.

We twijfelen er niet aan dat sommige zaken vatbaar zijn voor verbetering. Maar uitspraken hierover willen we in de eerste plaats baseren op een grondige analyse van feitelijke gegevens, het volledige proces en de resultaten die daaruit voortvloeien. Daarom zullen we het analyserapport van de administratie en – nog belangrijker – de bevindingen van de adviescommissie afwachten. Het is immers de adviescommissie, opgericht door de Vlaamse Regering, die de opdracht heeft om het beoordelingsproces te evalueren.

1.3. Minister Sven Gatz

Sven Gatz, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel: Iedereen is zich ervan bewust dat we in een lopende procedure zitten. Het is dus altijd delicaat om daarop in te grijpen of daarover uitspraken te doen die onrechtstreeks een effect zouden kunnen hebben. Ik zal proberen de vragen te beantwoorden, voor zover ze al niet beter door de administratie kunnen worden beantwoord, na deze heldere uiteenzetting. Enige terughoudendheid in de procedure is aangewezen.

De administratie heeft ook gezegd dat de context van de visitaties te situeren is in de overgang van het oude naar het nieuwe decreet. Het is niet gemakkelijk om oude en nieuwe parameters te vergelijken, maar het was de nadrukkelijke vraag van de sector.

Ik ben me ervan bewust dat organisaties die een negatief advies met aanbeveling hebben gekregen, zich in een aangenamer parket hadden kunnen bevinden. Maar de relatie met de beslissing van de Vlaamse Regering is nog absoluut onbestaande. Er zal nu een beleidsplan komen met de antwoorden op de remediëring.

20 procent van de organisaties heeft een minder aangename visitatie gekregen. We mogen er toch van uitgaan dat nog een redelijk aantal via remediëring en beleidsplan uitzicht houdt op een gunstige beoordeling. Bij de vorige ronde kreeg uiteindelijk 10 procent een negatief advies, en dat zou ook nu wel eens het eindresultaat kunnen zijn. Een zeker aantal negatieve situaties zou nog kunnen worden rechtgetrokken. Het was ook de bedoeling van het decreet om die mogelijkheid te creëren.

2. Bespreking

2.1. Commissievoorzitter

Bart Caron: Zijn de lijsten van de organisaties met de 'eindscore' publieke documenten of hebben ze een vertrouwelijk karakter?

Barbara Beausaert: Ze hebben geen publiek karakter. De procedure loopt nog, vandaar.

2.2. Marius Meremans

Marius Meremans: We horen een zekere kritiek. 91 procent van de organisaties schrijft een repliek. Die zou onder meer gaan over fouten die moeten worden rechtgezet. Maar men zegt ook dat het gesprek dat men heeft gehad met de visitatie, niet overeenkomt met het uiteindelijke verslag.

In het nieuwe decreet is er maar één soort sociaal-culturele organisatie. Vroeger was er een indeling. Maar uit de cijfers komt nog altijd een indeling in verenigingen, instellingen en bewegingen naar voren.

27 procent van de verenigingen heeft een voorlopig negatieve evaluatie. 37,1 procent van de bewegingen een voorlopig positieve en 42,9 procent een definitief positieve evaluatie. 8,6 procent van de bewegingen heeft een definitief negatieve evaluatie.

Als het op visie aankomt, zijn bewegingen sowieso organisaties met een bepaalde blik op de maatschappij en waar die moet veranderen, bijvoorbeeld qua klimaat, gelijke rechten, inclusie van mensen van vreemde origine enzovoort. Ze hebben een heel duidelijke visie. Bij verenigingen is die er niet altijd. Ik kom zelf uit een grote vereniging, maar ben slechts een klein, eenvoudig bestuurslid in een heel kleine afdeling. Ik kan me wel een afstand voorstellen tussen wat de hoofdzetel zegt en de lokale vertaling daarvan.

Een bestuurslid van een landelijke West-Vlaamse afdeling zal sociaal-cultureel werk helemaal anders vertalen dan een bestuurslid in een Gentse wijk waar verschillende nationaliteiten wonen. Is die gevoeligheid, het verschil tussen de afdelingen en de top, ook doorgedrongen bij de evaluaties? Hoe groter de organisatie, hoe groter de afstand tussen afdeling en top.

We lezen soms ook bij een aantal elementen over de inbreuk op het civiele perspectief. Heeft men voldoende aandacht gehad voor de visie of wat dan ook? Dat is natuurlijk een open vraag. Niet iedereen heeft dezelfde visie en aanpak. Dat is de rijkdom van het Vlaamse sociaal-culturele veld. Dezelfde aanpak is niet altijd mogelijk. Vooral met betrekking tot interculturaliteit hebben we van een aantal organisaties meldingen gekregen van een andere aanpak of visie. We horen van verenigingen dat het soms leek alsof de beoordelaars hun visie opdrongen, terwijl die organisatie misschien wat meer divers is en die visie anders is.

Een nieuw decreet heeft natuurlijk ook altijd zijn kinderziekten. Dat was bijvoorbeeld ook zo met het Kunstendecreet. Leergeld betaalt men altijd. Dat geldt zowel voor de organisaties als voor de commissies die moeten beoordelen.

2.3. Orry Van de Wauwer

Orry Van de Wauwer: Dank aan De Federatie voor de toelichting. Hun oefening was heel zinvol. Ook dank aan het departement. Een visitatie is natuurlijk altijd een heel delicate evenwichtsoefening, voor de organisatie maar natuurlijk ook voor wie ze moet uitvoeren. Bij de evaluatie van het hele proces moeten we zowel de geest als de letter van het decreet bewaken. In dat verband zijn er toch een aantal voorlopige knipperlichten.

Ten eerste is er een groot aantal replieken. Misschien komt dat door de onverwachte klemtoon op kwaliteitszorg, waarin niet in het decreet was voorzien.

Ten tweede is er de toch wel grote ontevredenheid van de visitatiecommissie zelf over de verslaggeving en de mate waarin die het visitatiegesprek reflecteerde.

Ten derde zijn er bekommernissen bij de organisaties over het respect voor de vrijheid van vereniging en het civiele perspectief. Ook Marius Meremans heeft er naar verwezen. Het houdt vooral verband met de keuze van de organisatievorm op basis van afdelingswerking en de bottom-upbenadering.

We vinden het nu nog te vroeg voor een bijsturing, maar willen wel onze opvolgers in deze commissie oproepen om de implementatie van dit decreet heel nauwgezet

te volgen. Daarvoor rekenen we echter natuurlijk ook op de alertheid van De Federatie, waarin we veel vertrouwen hebben.

2.4. Bart Caron

Bart Caron: Ik krijg vooralsnog geen hoogte van deze zaak, omdat ik nog te weinig informatie heb om erover te oordelen. Elke uitspraak die ik hier doe, is dus onder voorbehoud. Ik kan er respect voor opbrengen dat men geen organisaties wil schaden door waarderingscijfers publiek te maken.

Wel heb ik al zeven visitatieverslagen gelezen, van organisaties die me zelf advies hebben gevraagd. Dat zullen dus niet de meest positieve zijn geweest. Tot zover mijn bronnen. Voor de rest heb ik geen verder overzicht, behalve de presentaties van vandaag en de cijfers erachter.

Ik ben tegen visitaties die bepalend zijn voor de toekomst van een organisatie, dus opgevat als een audit die al dan niet toegang geeft tot een subsidie. Ik ben voor visitaties halverwege een traject als die als aanbevelingen kunnen dienen waarmee organisaties kunnen doen wat ze willen. Het beleidsplan en de inhoudelijke beoordeling om de vijf jaar bepalen in dat geval de subsidie. Als organisaties met de aanbevelingen geen rekening houden, doen ze dat op eigen risico.

Ik heb dus een andere visie op het proces. Het huidige systeem houdt vijf jaar lang voortdurend druk op de organisaties. Ik vind dat beleidstechnisch niet verstandig. Ik heb dan ook liever het systeem van de kunsten en het erfgoed.

Nu is het in feite een soort van audit, ook voor organisaties waarvoor een audit totaal overbodig is.

Waarom wijkt cluster 9 zo sterk af van de andere clusters? De statistische variatie mag dan beperkt zijn, de resultaten in cluster 9 blijven bizar. Ik hoef geen verklaring te krijgen met namen, maar welke dynamiek verklaart deze afwijking?

Ik heb er geen probleem mee dat 10 of 20 procent van de organisaties uitstroomt. Ik zou alleen hopen dat in de toekomst dan ook 20 of 30 procent instroomt. Ik zou verkieszen dat de sector sterker wordt en vernieuwt. Een van de pijnpunten van het oude decreet is dat de vernieuwing te weinig is gestimuleerd. Wie niet goed werkt, hoeft ook niet eeuwig te worden gesubsidieerd. Dat wordt ook te zelden gezegd.

Er was een slide over de kwaliteitscultuur, maar dat begrip staat niet in het decreet of uitvoeringsbesluit. Wat is dan zijn status? Op welke manier speelt het een rol?

Er zijn duidelijk interpretatieproblemen in de lezing van het begrip 'kwaliteit'. Het gaat niet langer over kwalitatieve processen in de zin van integrale kwaliteitszorg zoals vroeger, maar over inhoudelijke kwaliteit en de mate waarin de missie van de organisatie geconcretiseerd en gerealiseerd wordt. Dat is duidelijk een interpretatieverschil. Ik ken het kwaaltje vanuit het sociaal-cultureel werk van vroeger, en het duikt nu weer op, terwijl ik dacht dat we het kwijt waren. Het komt terug langs de achterdeur, met de beste bedoelingen.

Wat is de wettelijke basis van dit systeem met een kwaliteitsmodel? In zijn presentatie verwees het departement naar afspraken tussen adviescommissie en administratie. Ik ben alvast geen voorstander en vraag me af hoe dit systeem kan worden gelegitimeerd.

In zijn toekomstige analyse en rapportage zou het departement moeten aangeven dat een beoordelingscommissie niet hoort te vertrekken van een normatief kader met haar visie op wat wenselijk is als sociaal-cultureel werk en in de organisaties die

ze visiteert. Een normatief kader kan in realiteit tot heel verschillende uitkomsten leiden, al zouden die in principe gelijk moeten zijn. Het idee dat een beoordelaar heeft als hij gaat visiteren, werkt immers door in de uitslag. Daarom zijn vorming, kennis en opleiding van medewerkers van de administratie en poolleden heel belangrijk, omdat op die manier hun normatieve kader minder sterk zou doorwerken.

Ik kan hierover moeilijk oordelen aangezien ik de namen van de organisaties noch de beoordelaars ken. Ik ben echter bezorgd om gelijkberechtiging en gelijkheid van beoordeling. Deze kwestie is de kunstensector erg goed bekend en is ook daar niet zo eenvoudig. Zolang er met experts wordt gewerkt, blijft dit een uitdaging. Dat is geen verwijt, maar een vaststelling. Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat dit ook hier een grote rol speelt, maar heb te weinig concrete data.

2.5. Antwoordenronde

Dirk Verbist: Dat 91 procent van de organisaties een repliek stuurt, vind ik niet erg. Ik vind het belangrijk dat de repliek ook wordt gezien als een element in de dialoog en het kwalitatieve proces. In belangrijke mate heeft het geleid tot een aantal bijstellingen, dus het is noodzakelijk om de kwaliteit van het proces sterker te maken en fouten en misverstanden eruit te halen.

Ik zou iedereen voorstellen om onze commentaar niet alleen te zien op basis van de organisaties die een negatieve evaluatie hebben gekregen. Dat zou een te smalle invulling van de feiten zijn. Het blijkt ook dat 60 procent van de vormingsinstellingen aangeeft dat er echt iets is misgelopen met de verslaggeving, dus het gaat niet alleen over de negatief gepercipieerde organisaties.

Zoals we in onze presentatie hebben aangegeven, kregen we uit de verslagen en onze gesprekken met de organisaties de indruk dat de individuele benadering en het beeld dat mensen van een bepaalde kwaliteit hebben, hoogst subjectief zijn. Daarover moeten organisaties en visitatoren een goede dialoog kunnen aangaan, met voldoende tijd voorhanden om verbetertrajecten te begrijpen.

Ik geef een concreet voorbeeld. Een bepaalde organisatie geeft een interpretatie van de invulling van de culturele functie, een essentieel onderdeel van het sociaal-cultureel werk. De commissie is het niet eens met die interpretatie wegens te smal of net te breed. De organisatie repliceert dat die interpretatie van datzelfde beoordelings-element vroeger wel werd aanvaard. Als zoiets zich herhaaldelijk voordoet en de commissies niet genoeg in staat worden gesteld om zichzelf daarin te verbeteren of te nuanceren, ontstaat een kloof tussen de individuele interpretatie van de commissies en commissieleden. Ze worden daarin te weinig bijgestuurd door de administratie.

Ik vind het heel moeilijk om op een individuele vraag, bijvoorbeeld over cluster 9, in te gaan. We hebben vooral de verschillen tussen de clusters willen aangeven, zowel in de beleving van de organisaties en de visitatiecommissies als in de beleving van de expertise. Als een organisatie een negatievere appreciatie geeft van de inhoudelijke kennis van de commissie, dan heeft dat wel vaak te maken met één commissielid dat zich moeilijk kan losmaken van een eigen interpretatie of beeld over hoe sociaal-cultureel werk er moet uitzien of wat een bepaalde organisatie moet doen. Dan is er veel minder dialoog, maar veeleer een bepaalde visie of een cliché dat wordt opgelegd.

Liesbeth De Winter: In een remediëringstraject ontbreekt een repliekmogelijkheid. Organisaties hebben nog maar tot het einde van het jaar om iets te veranderen. We kunnen dus niet wachten op de analyse die er tegen de zomer zal zijn. Die moet er vandaag liggen met het oog op dat soort bijstellingen in het nieuwe decreet. Dat is fundamenteel als we bijvoorbeeld procedures bij de Raad van State willen vermijden

wegens eventuele fouten naar aanleiding van het nieuwe remediëringstraject en de nieuwe visitaties daarin.

Een tweede aandachtspunt betreft het civiele perspectief. Voor ons is het heel fundamenteel. Voor een organisatie is een civiel perspectief niet louter van toepassing op de missie en de visie die ze ooit geschreven heeft. Civiel perspectief, vrijheid van verenigen en vrijheid van beslissingen nemen, dringen door tot alle keuzes van een organisatie en blijven dus niet beperkt tot louter haar missie en visie. Op dat vlak lijkt een misverstand in het spel: er werd wel vrijheid gegund voor de keuze en het schrijven van een missie, maar niet voor de verdere doorvertaling daarvan. Het civiele perspectief moet ernstig worden genomen binnen de hele context van het decreet.

Allan Muller: Er zijn grote verschillen tussen de replieken. De langste repliek telt ongeveer zestig pagina's en probeert nauwgezet het verslag te fileren en een argumentatie te ontwikkelen om de commissie tot een andere evaluatie te bewegen. Andere replieken zijn heel kort. Soms gaat het gewoon om de correctie van een cijfer of een kleine fout. Sommige replieken doen niet meer dan de administratie bedanken. Ik heb bij één visitatie gehoord dat de organisaties het advies gekregen hebben om sowieso een repliek te sturen. Die 91 procent moet dan ook voorzichtig en in het juiste perspectief worden bekeken.

Sommige verslagen bevatten inderdaad feitelijke fouten of onjuistheden. Vaak gaat het over een verkeerde datum, een verkeerd cijfer, misschien een verkeerde interpretatie van een cijfer. Maar die feitelijke onjuistheden hebben in geen enkel geval geleid tot een andere eindevaluatie. Er is daarnet ook uiteengezet dat het effect van de replieken op de eindevaluaties eigenlijk vrij beperkt gebleven is.

In de presentatie is ook vermeld dat er in de replieken veel gesproken zou zijn over misverstanden. Ook daar pleit ik voor voorzichtigheid. Het komt inderdaad voor dat men spreekt over misverstanden of verkeerde interpretaties. Die zijn dan rechtgezet in het definitieve verslag. Het komt echter vaker voor dat organisaties over een misverstand spreken zonder elementen aan te brengen die de commissie overtuigen om haar evaluatie te veranderen. De negatieve evaluatie voor dat beoogde element blijft dus behouden, en de organisatie voelt zich verkeerd begrepen. Maar is zoiets in de strikte zin een misverstand?

Barbara Beusaert: De tweede vraag van de heer Meremans ging over het onderscheid en de opvallende verschillen tussen de evaluaties van de verenigingen, de bewegingen en de vormingsinstellingen.

Voor de bewegingen hebben goed gescoord. We dragen op dat vlak de gebreken van het oude decreet en het oude beoordelingskader enigszins mee. Bij de vormingsinstellingen zit bijvoorbeeld de educatieve functie, hun kernfunctie, helemaal niet geïmplementeerd in die beoordelingselementen. Ze worden vooral geëvalueerd op hun culturele en gemeenschapsvormende functie, terwijl dat niet hun kern is. Die verschillende functies waarvoor ze werken, zijn aparte beoordelingselementen waarop ze beoordeeld zijn. Dat verklaart zeker mede waarom vormingsinstellingen er negatiever uitgekomen zijn.

Bij de verenigingen moeten we ook kijken naar de historiek, als we ze met de bewegingen vergelijken. Heel wat verenigingen zijn ontstaan wegens specifieke maatschappelijke kwesties, die bijvoorbeeld in de jaren 1970 aan de orde waren, maar nu minder relevant geworden zijn. Dat laat zich voelen in een afkalvend ledenaantal en in minder afdelingen. We hebben vastgesteld dat bepaalde verenigingen pas nu zichzelf zijn beginnen herdenken als een sociaal-culturele actor in de 21ste eeuw. Natuurlijk zal dat ook verder blijken uit onze geplande inhoudelijke analyse van de verschillende visitatieverslagen. Het kreeg ook zijn weerslag in de visitatieverslagen,

want in een dergelijk geval leiden verscheidene beoordelingselementen tot onvoldoendes. Vandaar dat een aantal organisaties in die situatie negatief geëvalueerd zijn.

Ook ik vind het moeilijk om daar nu al heel specifieke uitspraken over te doen. Veel zal nog blijken uit de meer inhoudelijke, kwalitatieve analyses die we nog zullen verrichten op basis van de visitatieverslagen zelf. Maar we nemen het alleszins mee als aandachtspunt. Ik kan nu wel een aantal analyses geven, maar de meer doorgedreven analyses zijn voor later.

Allan Muller: Wij houden besprekingen met de commissievoorzitters over hoe ze hun opdracht zelf hebben ervaren. We zullen een focusgroep houden over ons analyserapport. We hebben niet de indruk dat externe deskundigen met een eigen agenda een organisatie visiteren. Mocht dat toch ooit gebeuren, dan betreft het slechts enkelingen. Elke externe deskundige heeft natuurlijk zijn eigenheid. Sommigen hebben een bepaalde visie en willen bepaalde zaken doordrukken, wat onvermijdelijk is wanneer men met commissies werkt. Er zijn echter verschillende mechanismes om daarmee om te gaan, bijvoorbeeld peerreview.

De vraag over de cluster kunnen we momenteel niet beantwoorden. We zullen dat moeten onderzoeken. Het onderscheid in expertise tussen de clusters levert een complexer beeld op dan De Federatie voorstelt. Het is belangrijk te beseffen dat het een beleving betreft.

Wanneer een vraag wordt gesteld over de expertise van commissies, wat meet men dan eigenlijk? Het kan zijn dat een bepaalde organisatie de commissievoorzitter niet smaakte. Is men dan de expertise van een commissie aan het meten? Er zit zoveel subjectiviteit in die vraag dat we meer feitelijke gegevens willen om ons op te baseren.

Wat de wettelijke basis van de kwaliteitscultuur betreft, heeft het decreet het over de adviescommissie die de visitatieprocedure verder uitwerkt. De kwaliteitscultuur is in de adviescommissie vastgelegd. De visitaties zijn een soort handvat voor de commissies om op een uniforme manier te evalueren.

Barbara Beusaert: Een opdracht van de adviescommissie is dat ze het evaluatie- en beoordelingskader uit het decreet verder moet verfijnen. Ze moet een afsprakenkader ontwikkelen waarop de externe deskundigen kunnen terugvallen. De commissie heeft er heel bewust voor gekozen om de verschillende beoordelingselementen van het decreet en de criteria niet verder uit te werken in onderliggende criteria, omdat dit veel te ver zou leiden. Wel heeft ze gekozen voor drie grote handvatten die ze de externe deskundigen wil aanreiken.

Het eerste handvat is de waarderende benadering, en zit vervat in de wijze waarop de visitatiegesprekken zelf zijn verlopen en in de wijze waarop de visitatieverslagen zijn opgesteld.

Ten tweede gaat het over de kwaliteitscultuur en de vijf principes die naar voren werden geschoven. Het is echt de bedoeling dat de externe deskundigen een handvat hebben en die principes kunnen gebruiken bij de motivering van specifieke beoordelingselementen. In de praktijk gebeurde dat ook, maar in het visitatieverslag zelf vinden we die kwaliteitscultuur vooral in de synthese terug.

Een derde element dat in het protocol wordt ingeschreven, is het onderscheid dat men moet maken. We willen dat er een kwalitatieve sociaal-culturele sector wordt gesubsidieerd. We willen een onderscheid tussen organisaties die echt kwalitatief en sterk sociaal-cultureel werk leveren en organisaties die niet aan die standaard voldoen.

Bart Caron: We beschikken hier over erg weinig materiaal om ons op te baseren, behalve dan de algemene cijfermatige aggregaties. Er is helaas geen rapportage met enige diepgang voorhanden.

Marius Meremans: Van een aantal organisaties hoorden we dat ze het advies hebben gekregen om meer te schrijven, te plannen en centraal aan te sturen. Klopt dat? We proberen allemaal de planlast te verminderen, dus die vrees leeft wel.

Bart Caron: Als een adviescommissie op basis van de wetgeving zaken mag verfijnen of een kader mag tekenen, dan heeft ze daarmee nog geen toestemming om criteria toe te voegen. Ik heb de stellige indruk dat dat hier toch is gebeurd. Hoe ziet de minister dat?

Minister Sven Gatz: De heer Caron maakt het zichzelf moeilijk. Het is al niet gebruikelijk dat in een lopende procedure een dergelijke hoorzitting wordt gehouden, al mag dat. Nu bekritiseert hij dat in de nog lopende procedures te weinig zaken al bekend mogen worden gemaakt om een oordeel te kunnen vellen, terwijl de administratie net heel helder heeft uitgelegd dat het eindverslag van de adviescommissie nog wordt afgewacht.

De vraag of er criteria zouden zijn toegevoegd aan het decreet, zoals hier stellig beweerd wordt, laat ik minstens in het midden. Het was niet de wens van de wetgever om met visitaties te werken. Voor ons kon het beleidsplan onmiddellijk ingediend worden. De sector heeft om visitaties gevraagd. We hebben die zo goed mogelijk proberen te organiseren, maar zoiets heeft menselijke en juridische grenzen. Want alles wat in een decreet en in een uitvoeringsbesluit is uitgeschreven om met checks and balances een goede procedure mogelijk te maken, geeft natuurlijk weer aanleiding tot nieuwe discussies.

Als de overheid niet blijkt te beschikken over een bepaald draaiboek en een bepaald protocol, dreigt het verwijt dat ze onvoldoende grond onder de voeten heeft. Heeft ze die wel ontwikkeld om bepaalde handvatten aan te reiken, dan dreigt het verwijt dat ze nieuwe criteria zou hebben toegevoegd.

Ik roep dus op tot enige redelijkheid. Er zijn geen nieuwe dingen gebeurd. We hebben met de administratie en de adviescommissies het geheel te goeder trouw uitgevoerd. Er zijn inderdaad altijd zaken die wat minder lopen dan iedereen zou denken. Er zijn altijd wat meer organisaties die ontevreden zijn dan we zouden verwachten. Maar het hele mechanisme dat nu aan de gang is, is wel degelijk een uitvoering van wat er enige tijd geleden goedgekeurd is.

Nogmaals: dat ten gronde over de procedure oordelen nu niet mogelijk is, komt doordat we midden in die procedure zitten. Daaraan kan niemand wat veranderen.

Zoals de heer Van de Wauwer zegt, moeten we de zaken van nabij opvolgen op het moment dat we bepaalde etappes van de procedure hebben afgerond. Zo heb ook ik het begrepen. Dat is ook wat alle parlementsleden moeten doen.

Maar vandaag kunnen we niet voor- of achteruit. Die procedure is aan de gang. Het enige vaste ijkpunt dat we hebben, is de analyse van de adviescommissies. Op dat ogenblik kan er een nuttig nieuw debat komen. Nu is alles wat men onderneemt, juridisch wankel en zelfs gevaarlijk.

Bart Caron: Eigenlijk bevestigt de minister wat ik ervan denk. We hebben zo weinig materiaal dat het niet mogelijk is om te oordelen over wat er loopt.

We moeten wel altijd heel goed opletten dat de vertaling van regels in protocollen met de nodige aandacht voor het algemene gebeurt en dat er geen regels

toegevoegd worden. Ik heb de indruk dat dat laatste wel gebeurt. Maar zoals de minister aangeeft, is het mogelijk niet meer dan een indruk.

Als er niet geantwoord kan worden op de vragen, kunnen we inderdaad beter wachten tot de procedure verder afgewikkeld is en er een grondige analyse is.

Liesbeth De Winter: We beseffen heel goed dat nog niet alle cijfers bekend zijn. We weten wel welke organisaties zijn geëvalueerd en hoe. Ik wil toch nog een lans breken voor wat we daarnet hebben gehoord over de verenigingen en hun maatschappelijke relevantie.

In Vlaanderen zijn er 14.000 lokale groepen bij verenigingen. Bij de organisaties die negatief zijn beoordeeld, zijn er ook heel grote. In die organisaties zijn veel vrijwilligers actief. Ze zijn dus maatschappelijk relevant.

Het is dan ook heel stuitend, en het weegt op het civiel perspectief van die organisaties, als externen oordelen dat hun maatschappelijke relevantie zou zijn afgenomen ten opzichte van de jaren 1970 en dat ze nu niet meer relevant zijn. Ik vraag me af waarop zoiets gestoeld kan zijn, als die organisaties zoveel vrijwilligers hebben die het tegendeel bewijzen.

Orry Van de Wauwer: Ook wij hebben die bedenking. Het is niet aan de overheid of een administratie om te oordelen of iets nog maatschappelijk relevant is of niet.

Barbara Beusaert: Ik heb heel duidelijk gezegd dat we dat verder zullen analyseren, en dat het elementen betreft die aan bod zijn gekomen bij de voorlopige analyse.

In onze presentatie is ook het volgende heel duidelijk aan bod gekomen. Men bekijkt en evalueert de kwaliteit van de werking op basis van de zaken die worden aangereikt, van het beleidsplan dat wordt ingediend en van verantwoordingsdocumenten zoals de voortgangsrapportage en de financiële verslagen. Op die basis zullen de externe deskundigen een beeld vormen van de werking. De kwaliteit daarvan is heel bepalend.

Op basis van een bezoek ter plaatse gaat men dan verder in het gesprek. Maar het gesprek wordt ook gebaseerd op het beeld dat al gevormd is naar aanleiding van de verschillende documenten. De bedoeling is net om waarderend te onderzoeken of het beeld dat gevormd wordt van een organisatie en de kwaliteit ervan, ook effectief klopt.

Veel hangt natuurlijk af van de ingediende documenten, van het verloop van het gesprek zelf, en van de wijze waarop de externe deskundigen en de voorzitter zelf antwoorden krijgen.

Natuurlijk gaat het ook niet uitsluitend daarover. Nog meer elementen kunnen verklaren waarom er bepaalde negatieve evaluaties zijn gekomen. Het is erg belangrijk om verder te analyseren en in kaart te brengen wat daar allemaal toe heeft bijgedragen.

Orry Van de Wauwer: Daarmee ben ik het uiteraard eens. Maar ik had het specifiek over de maatschappelijke relevantie waarnaar het departement in zijn uiteenzetting verwees. Het is natuurlijk niet aan de administratie om daarover te oordelen.

Bart CARON,
voorzitter

Cathy COUDYSER,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CJM	Cultuur, Jeugd en Media
cv	curriculum vitae
ikz	integrale kwaliteitszorg
OKRA	Open, Kristelijk, Respectvol en Actief
SoCiuS	Steunpunt voor Sociaal-Cultureel Volwassenenwerk